

Міністерство освіти і науки України
Черкаська обласна державна адміністрація
Управління освіти і науки
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

**«М. П. ДРАГОМАНОВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ НАУКОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ТА УКРАЇНСЬКОГО
ВІДРОДЖЕННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ»,
(з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога)**

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції

11-12 листопада 2021 року

УМАНЬ
ВПЦ «Візаві»
2021 рік

Редакційна колегія:

Крамська З. М. – доктор філософії, в.о. директора коледжу, заступник директора з навчальної роботи КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Зайченко І. В. – доктор педагогічних наук, професор, викладач КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Панченко Л. Ф. – заступник директора з соціально-гуманітарної та виховної роботи, викладач вищої кваліфікаційної категорії КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Чепка О. В. - кандидат педагогічних наук, завідувач навчально-методичного кабінету КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Любченко І. І. – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки, психології та методик дошкільної освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Фещенко Г. В. – кандидат педагогічних наук, завідувач заочного відділення КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Малишева Л. С. – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки та методик початкової освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії

Поштарук Л. І. – завідувач відділення дошкільної і початкової освіти КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, магістр

Козак Н. Д. – голова циклової комісії образотворчого мистецтва та методик навчання КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Слупіцька С. М. – голова циклової комісії іноземної мови та методики навчання КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

М. П. Драгоманов у Європейському вимірі наукової української національної ідеї та українського відродження другої половини ХІХ століття (з нагоди 180-ї річниці від дня народження видатного педагога) : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної онлайн – конференції, 11-12 листопада 2021 р. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. – 269 с.

Чекан О. І., Геден-Кравченко М. Ю.....	129
Мовленнєва готовність як складова загальної готовності дитини до навчання у школі	
Чекан О. І., Добра К. Ю.....	131
Теоратико-методичні підходи до формування природних уявлень у дітей дошкільного віку	
Чекан О. І., Кадар С. Я.....	134
Теоретичні засади щодо формування навчальної мотивації дітей старшого дошкільного віку	
Чекан О. І., Козар К. А.....	136
Порушення мовлення як феномен вираженої патології вербальних функцій у дітей молодшого дошкільного віку	
Чекан О. І., Конюлич К. Р.....	138
Вплив мовленнєвих порушень на формування особистості дітей дошкільного віку	
Чекан О. І., Рагаль Е. Ю.....	140
Теоретичні засади щодо корекції мовленнєвої діяльності дошкільників з порушенням мовлення	
Чекан О. І., Свистак Д. М.....	143
Історичний і соціокультурний аспекти використання пізнавальних завдань у загальній і спеціальній психолого-педагогічній літературі	
Амосова Л. О., Назаренко А. О.....	146
Педагогічні ідеї національної української освіти у працях Михайла Драгоманова	
Бабич О. О., Бабич Д. С.....	149
Філософсько-теоретичні погляди Михайла Драгоманова на вищу освіту	
Барабаш В. І.....	151
Внесок Михайла Драгоманова в розвиток української науки і культури	
Барабаш В. І., Гвасалія А. Д.....	156
Просвітництво Михайла Петровича Драгоманова, його концепція мовної політики	
Барабаш В. І., Паламарчук А. В.....	159
Філософські, суспільно-політичні та соціально-педагогічні погляди М. П. Драгоманова	
Березюк М. В., Семенюк О. С.....	163
Народознавство і мова – важливі віхи патріотичного виховання дошкільників в ЗДО	
Бистранівська О. С.....	166
Роль М. П. Драгоманова в розвитку національної освіти	
Борисьонюк М. О., Пушкар С. О.....	167
Ідея народності у педагогічній діяльності М. П. Драгоманова	
Войтенко Г. М., Бущинська Є. Г.....	169
Творча спадщина Михайла Драгоманова: погляд сучасників	
Войтенко Г. М., Курилюк М. В.....	171
Михайло Драгоманов – публіцист, редактор і політичний письменник	
Глушко Ю. М.....	173
Роль викладача закладу вищої освіти в організації самостійної роботи студентів	

2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш / За ред. А. М. Богуш. – К. : Вища школа, 2007. – 542 с.

3. Божович Е. Д. Развитие языковой компетенции школьников: проблемы и подходы / Е. Д. Божович // Вопросы психологии. – 1997. – № 1. – С. 33-44.

4. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / А. В. Бондарко. – М. : УРСС, 2001. – 207 с.

5. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Програма та методичні рекомендації / Укл. А. М. Богуш. – Одеса : Маяк, 1999. – 88 с.

ЧЕКАН Оксана Іванівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики

дошкільної освіти,

СВИСТАК Діана Михайлівна,

здобувач освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,

Мукачівський державний університет

(м. Мукачево, Україна)

ІСТОРИЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ У ЗАГАЛЬНІЙ І СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи спеціальної освіти розробляється новий зміст виховання і навчання дітей із особливими освітніми потребами. Нагальною необхідністю є забезпечення для кожної дитини максимально можливого рівня психічного розвитку, виявлення та облік індивідуально-психологічних особливостей дітей із метою використання усіх їх потенційних можливостей, а також розробка та впровадження корекційно-розвивальних технологій, спрямованих на повноцінне формування мовленнєвої й інших видів діяльності.

Наявність мовленнєвих порушень створює перешкоди для вільного спілкування не тільки в дошкільному віці, а й у молодшому шкільному віці. Окрім мовленнєвого недорозвитку в дітей із ЗНМ спостерігається відставання у розвитку психічних процесів; ці особливості взаємно пов'язані та без відповідного втручання посилюють одне одного.

Старший дошкільний вік є сенситивним періодом у розвитку пізнавальних психічних процесів, а пізнавальна активність, що є одним із найважливіших мотивів навчання, з'являється і здійснюється на їх основі, тому

виникає необхідність у вивченні новітніх технологій корекції пізнавальних процесів старших дошкільників із ЗНМ та їх апробації для вивчення впливу обраних інноваційних засобів на мовленнєву підготовку дітей означеної категорії до навчання в школі.

Одним із інноваційних засобів стимуляції пізнавальних і відповідно мовленнєвих процесів є пізнавальні завдання. Тому далі розглянемо сутність, характеристичні особливості пізнавальних завдань, а також запропоновані дослідниками їх різновиди.

Однозначного визначення «пізнавальних завдань», як засобу навчання не приведено, але загальний аналіз різних технологій навчання (традиційна, розвивальна, проблемна та ін.) дає можливість трактувати їх, як певні навчальні умови, які вимагають від дитини активізації усіх пізнавальних процесів – мислення, уяви, пам'яті, уваги й т. п.

Для активізації пізнавальних процесів дослідниками використовуються як пізнавальні задачі, так і пізнавальні завдання. Так М. Шингарьова зазначає, що в дидактиці до сьогодні питання співвідношення понять «навчальна задача» та «навчальне завдання» є недостатньо розкритими. У межах свого дослідження цього питання науковець розмежовує ці поняття наступним чином: завдання, на відміну від задачі, завжди містить вимогу здійснити певну дію та вказує на об'єкт, відносно якого потрібно цю дію здійснити; формулювання вимоги завдання завжди розповідне, а вимога для задачі – запитальна; результатом розв'язання задачі є конкретна відповідь на поставлене запитання, а для завдання – це, як правило, зміна стану об'єкта над яким було здійснено дію.

Науковці Т. Кудрявцев, О. Матюшкін, М. Махмутов, П. Гора в своїх наукових дослідженнях характеризують образні, логічні й оцінкові пізнавальні завдання:

1. Образне пізнавальне завдання – це таке завдання, що допомагає відтворити історичне минуле в образах і оперувати ними (навчають бачити, адекватно засвоювати та відтворювати в образній формі зовнішні ознаки історичних подій, їх деталей, діяльність людей – учасників історичного процесу [5, с. 86].

2. Логічне або інтелектуальне завдання спрямоване на засвоєння теоретичних знань; воно вимагає активізації абстрактно-логічного мислення.

За способами постановки цих завдань педагогом і за їх змістом науковці диференціюють поняття «пізнавальні завдання» на проблемні та неproblemні [5, с. 90].

Проблемне пізнавальне завдання (ППЗ) – це завдання, що за змістом містить нові для дитини поняття, факти, способи дії (у цьому випадку навчання завжди проблемне). Внутрішня структура ППЗ, що містить навчальну проблему, характеризується ще одним істотним показником: «ППЗ на відміну

від звичайних навчальних завдань представляє не просто опис деякої ситуації, що включає характеристику даних (умова задачі) а й вказівку на невідоме, яке повинно бути розкрито на підставі цих умов. У ППЗ сам суб'єкт включений у ситуацію завдання» [5, с. 91].

До ППЗ деякі науковці (В. Алпатов, Б. Городецький, А. Журинський, А. Залізник, М. Лауфер, Т. Напольнова та ін.) відносять особливий вид завдань – лінгвістичні завдання. Лінгвістичні пізнавальні завдання – це перш за все завдання мовні, на визначення мовних зв'язків, відношень, залежностей. Вони виділяють дві точки зору на визначення поняття лінгвістичної задачі. Згідно першої (більш широкої) точки зору, під лінгвістичним завданням розуміють будь-яку вправу, побудовану на роботі з мовним матеріалом (Л. Базилевич, І. Вульф'юс, В. Ключова, Б. Нейман та ін.) Згідно іншої точки зору, з поняттям лінгвістичного завдання пов'язують проблемну ситуацію, що дозволяє навчати самостійно визначеними способами [1, 4, с. 27].

Отже, лінгвістичні пізнавальні завдання – це інформаційна система, елементами якої є предмет (мовний факт), умова (проблема, втілена в мовному факті) і вимога розв'язати лінгвістичну проблему шляхом перетворення інформаційної системи завдяки двох чи більше дій.

Непроблемне пізнавальне завдання (НППЗ) – це завдання, що за способом постановки (формулювання) педагогом є непроблемним для дітей: новий принцип (спосіб) розв'язання вони засвоюють завдяки поясненню педагога без самостійного пошуку. Внутрішня структура НППЗ характеризується тим, що зміст даного та шуканого не є новим для дитини в принципі, новими є тільки факти (наприклад, семантика слів). Спосіб розв'язання, спосіб співвіднесення даного з шуканим вже відомий. Якщо розв'язання завдання колишніми способами неможливе та вимагає нового способу, то це завдання є проблемним за змістом [5, с. 56].

3. Оцінкове пізнавальне завдання – завдання, що спонукає дитину висловлювати свої ціннісні судження, особистісне ставлення до досліджуваного предмета чи об'єкта [1, с. 93].

Розв'язання пізнавальних задач психологи та педагоги відносять до ефективних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів [1, с. 5].

Про пізнавальні задачі говорять у тому випадку, коли передбачається здобуття суб'єктом інформації, розрахованої на довготривале збереження у пам'яті. У більш загальному розумінні пізнавальна задача – це віднесена до деякої особистості задача удосконалення знань, якими вона володіє [2, с. 15].

С. Гончаренко трактує пізнавальну задачу, як навчальне завдання, що потребує пошуку нових знань, способів і стимуляції активного використання зв'язків, відношень, доведень [4].

Отже, теоретичний аналіз пізнавальних завдань, як засобу навчання, вказує на існуюче їх різноманіття і широкі потенційні можливості для розвитку мислення та на його основі пізнавальних і мовленнєвих процесів, а також для ініціювання переходу від навчання, виховання і розвитку до самонавчання, самовиховання і саморозвитку суб'єктів освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Актуальные проблемы нейропсихологии детского возраста : Учебное пособие / под ред. Л. С. Цветковой. – М. : МПСИ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2001. – 272 с.

2. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів : спеціальність : «Корекційна освіта (логопедія)» / І. С. Марченко. – 1-ше видання. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 288 с.

3. Психокоррекционная и развивающая работа с детьми: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Дубровина И. В., Андреева А. Д., Данилова Е. Е., Вохмянина Т. В. // Под ред. И. В. Дубровиной. – М. : Издательский центр «Академия», 1998. – 160 с.

4. Развитие речи детей дошкольного возраста : пособие для воспитателя детского сада / под ред. Ф. А. Сохина. – 3-е изд., исправленное и дополненное. – М. : Просвещение, 1984. – 233 с.

5. Саблева А. С. Коррекционно-развивающая среда как фактор преодоления трудностей социализации детей с тяжёлыми нарушениями речи: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.03 / А. С. Саблева. – М., 2007. – 208 с.

6. Савінова Н. В. Коригування мовлення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Н. В. Савінова. – О., 2005. – 247 с.

АМОСОВА Людмила Олександрівна,

вихователь,

Дошкільний навчальний заклад ясла-садок комбінованого типу № 15

НАЗАРЕНКО Алла Олександрівна,

викладач суспільних дисциплін,

*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»*

(м. Умань, Україна)

**ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ У
ПРАЦЯХ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>